

Examen VMBO-GL enTL

2018

tijdvak 2
dinsdag 19 juni
13.30 - 15.30 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 46 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

Gebruik bron 1.

- 1p 1 Dit soort krantenberichten had ook in Nederland invloed op de politieke situatie. De onrust leidde tot belangrijke politieke veranderingen in 1848.
→ Noem één politieke verandering in Nederland in 1848.

- 2p 2 In de Armenwet van 1854 stond dat de zorg voor de arme bevolking géén taak van de overheid was. Thorbecke was het daar niet mee eens. Volgens hem moest de overheid wél zorgen voor de armen. De opvatting van Thorbecke paste niet zo goed bij zijn eigen politieke stroming. Die politieke stroming had een andere opvatting over de rol van de overheid.
→ Noem eerst de politieke stroming waartoe Thorbecke behoort.
→ Geef daarna aan wat binnen deze stroming de opvatting is over de rol van de overheid.

Doe het zo:

De politieke stroming waartoe Thorbecke behoort is ...

De opvatting over de rol van de overheid bij deze politieke stroming is ...

Gebruik bron 2.

- 1p 3 Over welke kwestie gaat de tekst? En over welk onderdeel van de grondwet gaf Willem III toe?

	kwestie:	onderdeel van de grondwet:
A	de Luxemburgse kwestie	de ministeriële verantwoordelijkheid
B	de Luxemburgse kwestie	het recht van interpellatie
C	de Sociale kwestie	de ministeriële verantwoordelijkheid
D	de Sociale kwestie	het recht van interpellatie

- 2p 4 *Gebruik bron 3.*
 De historicus heeft een duidelijke mening over de plaats van het standbeeld.
 → Geef een argument voor de mening van de historicus dat juist Thorbecke een standbeeld verdient vóór het parlamentsgebouw.
 → Geef een **politieke** reden waarom koning Willem III het standbeeld niet vóór het parlamentsgebouw wilde hebben.

Doe het zo:

Het zou vóór het parlamentsgebouw moeten staan, omdat ... (geef een argument).

Koning Willem III wilde het standbeeld niet vóór het parlamentsgebouw hebben, omdat ... (geef een politieke reden).

- 1p 5 *Gebruik bron 4.*
 Naar aanleiding van welke gebeurtenis is het bericht geschreven?
 A de invoering van het algemeen kiesrecht
 B de invoering van het caoutchouc-artikel
 C de invoering van het censuskiesrecht
 D de invoering van het passief kiesrecht

- 1p 6 *Gebruik bron 5.*
 Wat is op de wereldkaart te zien? En welke oorzaken van dat verschijnsel zijn juist?

	op de kaart is te zien:	oorzaken daarvoor zijn:
A	modern imperialisme	communisme + nationalisme
B	modern imperialisme	industrialisatie + nationalisme
C	nationalisme	communisme + bondgenootschappen
D	nationalisme	industrialisatie + bondgenootschappen

- 1p 7 *Gebruik bron 6.*
 Deze prent is gemaakt naar aanleiding van de Ongevallenwet. Zijn de personen die toekijken **positief** of **negatief** over de Ongevallenwet? En welk argument past daarbij?
 A Positief, want de wet helpt arbeiders bij blijvende arbeidsongeschiktheid.
 B Positief, want de wet voorkomt dat arbeiders ongelukken zullen krijgen op hun werk.
 C Negatief, want de wet zorgt ervoor dat arbeiders sneller zullen worden ontslagen.
 D Negatief, want de wet zorgt ervoor dat arbeiders te gemakkelijk een uitkering kunnen aanvragen.

2p 8

Drie personen:

- 1 H. Schaepman
- 2 P.J. Troelstra
- 3 W. Drucker

Drie politieke organisaties:

- 4 RKSP
- 5 SDAP
- 6 Vrije Vrouwen Vereniging

→ Neem het onderstaande schema over op je antwoordblad en zet de personen en de organisaties op de juiste plaats. Schrijf alleen de nummers op.

	persoon	politieke organisatie
confessionelen		
feministen		
socialisten		

bron 1

Een bericht uit een Nederlandse krant (1848):

Overal in Europa staat het volk klaar om in opstand te komen tegen zijn onderdrukkers. In Duitsland dreigt revolutie. In pamfletten wordt geschreven dat Duitsland een republiek zou moeten worden.

bron 2

Uit een geschiedenisboek:

In 1867 was de Tweede Kamer het niet eens met de politiek van de minister van Buitenlandse Zaken. De Tweede Kamer stemde tegen de begroting van deze minister. Koning Willem III was boos. Hij stuurde de Kamer weg en de minister bleef zitten. Er kwamen nieuwe verkiezingen. Een paar weken na de verkiezingen vergaderde de nieuwe Tweede Kamer. Opnieuw werd de begroting van dezelfde minister van Buitenlandse Zaken weggestemd. Toen gaf Willem III eindelijk toe.

bron 3

Een historicus schrijft over een standbeeld voor Thorbecke:

Vier jaar na de dood van Thorbecke waren er plannen voor een standbeeld. Natuurlijk had het beeld van Thorbecke vóór het parlamentsgebouw op het Binnenhof in Den Haag moeten staan. Maar koning Willem III vond dat Thorbecke dat niet verdiende. Daarom werd het standbeeld aan de rand van Amsterdam neergezet.

bron 4

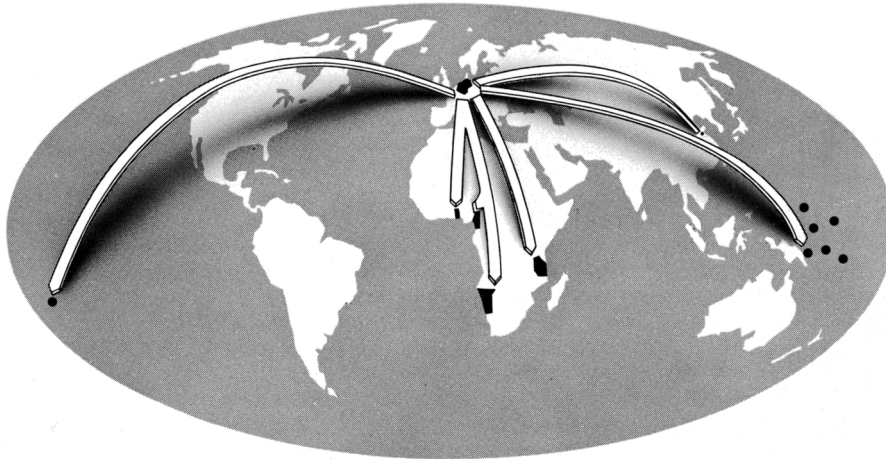
Een krantenbericht (1887):

De politieke vereniging 'Burgerplicht' heeft het volgende bericht verspreid:

De aanpassing van de Grondwet brengt ons een voordeel. De meeste burgers hadden tot nu toe geen kiesrecht, omdat zij niet genoeg belasting betaalden. Maar vanaf nu krijgen burgers kiesrecht als ze aan kunnen tonen dat zij geschikt zijn om te stemmen. Het maakt dan niet veel meer uit of zij veel of weinig belasting betalen.

bron 5

Een wereldkaart (1900):

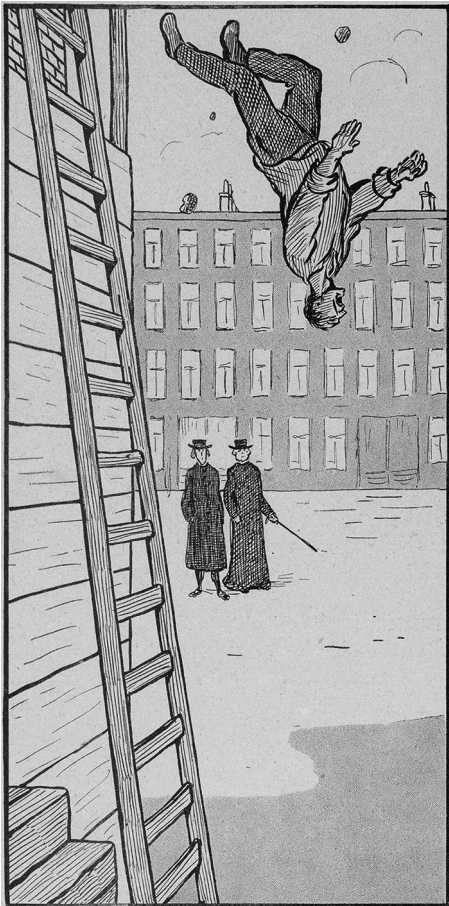

Toelichting

De pijlen op de kaart wijzen naar zwarte gebieden die door Duitsland werden bestuurd.

bron 6

Een politieke spotprent over de Ongevallenwet (1908):

Toelichting

De personen die toekijken zeggen: "Kijk, daar valt weer iemand die de overheid wil oplichten."

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 7.

- 1p 9 De brief is geschreven naar aanleiding van een moord op een belangrijk persoon in de geschiedenis van de twintigste eeuw.

→ Welke persoon werd vermoord? En in welke stad gebeurde dit?

Doe het zo:

De persoon die werd vermoord was ... (noem de naam).

De stad waar dit gebeurde was ... (noem de stad).

Gebruik bron 8.

- 1p 10 Op welke kaart zijn met een donkere kleur drie landen van de Centralen aangegeven?

A kaart 1

B kaart 2

C kaart 3

D kaart 4

bron 7

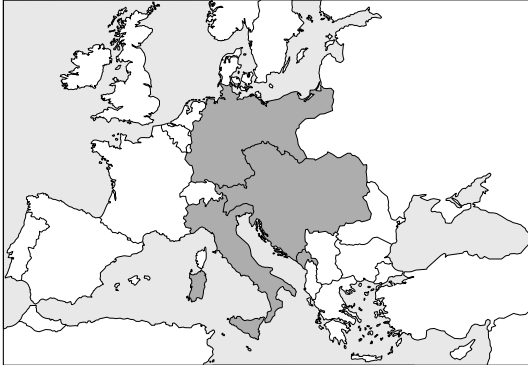
Uit een brief van een Oostenrijker (1914):

Dit is niet de misdaad van één enkele fanatiekeling. De moord is een oorlogsverklaring van Servië aan Oostenrijk-Hongarije.

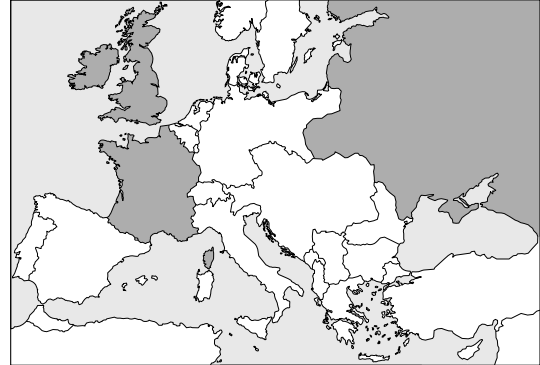
bron 8

Vier kaarten van Europa in 1916:

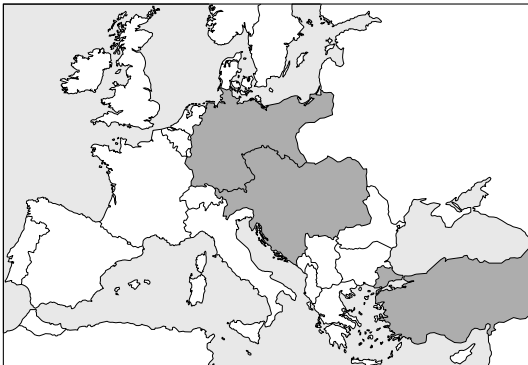
kaart 1

kaart 2

kaart 3

kaart 4

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 9.

- 1p 11 Het bord is gemaakt ter herinnering aan een revolutiepoging in Nederland van 1918.

→ Geeft het bord een **positief** of een **negatief** beeld van deze revolutiepoging? Licht je antwoord toe met behulp van de bron.

Doe het zo:

Het bord geeft een ... (kies uit: positief of negatief) beeld van de revolutiepoging, omdat ... (geef toelichting met behulp van de bron).

- 1p 12 In Amersfoort staat sinds 1919 het zogenaamde Belgenmonument. Dit monument was een geschenk van België aan de Nederlandse bevolking en werd gebouwd door Belgische militairen.

→ Geef één reden waarom de Nederlandse bevolking dit monument van België kreeg.

Gebruik bron 10.

- 1p 13 Welk begrip hoort bij de bron?

- A demilitarisatie
- B dolkstootlegende
- C Führerprincipe
- D Heim ins Reich

Gebruik nogmaals bron 10.

- 2p 14 Stel: je doet onderzoek naar de reactie van Duitse soldaten op de wapenstilstand en je vindt deze bron.

→ Geef een argument waaruit blijkt dat de bron **bruikbaar** is voor je onderzoek.

→ Geef ook een argument waaruit blijkt dat de bron **minder betrouwbaar** is voor je onderzoek.

Doe het zo:

Bruikbaar, omdat ... (geef argument).

Minder betrouwbaar, omdat ... (geef argument).

Gebruik bron 11.

- 1p 15 Hitler wilde al in 1924 een verandering in de buitenlandse politiek van Duitsland, zoals blijkt uit de bron.

→ Onder welke naam werd dit onderdeel van de buitenlandse politiek bekend toen Hitler aan de macht kwam?

- 2p 16 Een invulopdracht over Duitsland in de periode 1918-1933:
- 1 Duitsland was in die periode een **monarchie / republiek**.
  - 2 Het bestuur van Duitsland was in die tijd **democratisch / een dictatuur**.
  - 3 In deze periode is het vertrouwen van de bevolking in de democratie **toegenomen / afgenomen**.
- Maak de tekst kloppend door de juiste antwoorden te kiezen.

Doe het zo:

Bij zin 1 hoort ... (kies uit: monarchie / republiek).

Bij zin 2 hoort ... (kies uit: democratisch / een dictatuur).

Bij zin 3 hoort ... (kies uit: toegenomen / afgenomen).

Gebruik bron 12.

- 1p 17 In welk jaar is deze foto gemaakt?
- A 1930
  - B 1933
  - C 1936
  - D 1939

- 2p 18 De volgende drie begrippen horen bij de tijd waarin Colijn minister-president was: **werkloosheid, aanpassingspolitiek** en **werkverschaffingsprojecten**.

→ Beschrijf de aanpak van de economische situatie in Nederland tijdens deze periode.

Doe het zo:

In de tijd dat Colijn minister-president was ... (gebruik de drie begrippen in een juiste historische samenhang en betekenis).

Gebruik bron 13.

- 1p 19 De bron bestaat uit een afbeelding die in de loop van de tijd drie keer in opdracht van Stalin is bewerkt. De bron wordt tegenwoordig vaak gebruikt om twee kenmerken van het stalinisme toe te lichten: **zuiveringen** en **indoctrinatie**.

→ Kies één van de twee kenmerken die volgens jou het beste past bij deze afbeeldingen en licht je antwoord toe met behulp van de bron.

Doe het zo:

Kenmerk ... (kies uit: zuiveringen of indoctrinatie), omdat ... (licht je antwoord toe).

Gebruik bron 14.

- 2p 20 Hieronder staan zes kenmerken van het stalinisme:
- 1 censuur
  - 2 collectivisatie
  - 3 persoonsverheerlijking
  - 4 strafkampen
  - 5 terreur
  - 6 vijfjarenplan
- Welke **drie** kenmerken passen bij de bron? Schrijf alleen de nummers op.
- 2p 21 Frankrijk en Groot-Brittannië voerden vóór de Tweede Wereldoorlog een appeasement-politiek ten aanzien van nazi-Duitsland. Iemand beweert dat de appeasement-politiek **op dat moment** een juiste keuze leek. Later kreeg deze politiek veel kritiek.
- Geef eerst een reden waarom de appeasement-politiek op dat moment een juiste keuze leek.
- Geef daarna een reden waarom de appeasement-politiek achteraf veel kritiek kreeg.
- Doe het zo:*
Het leek op dat moment een juiste keuze, want ... (geef een reden).
Het kreeg achteraf veel kritiek, omdat ... (noem een reden).
- 1p 22 Tegenwoordig is 9 november de internationale dag tegen antisemitisme. In 1938 begonnen de nazi's op die datum in Duitsland een georganiseerde aanval op Joden, Joodse bezittingen en synagogen. De datum van de internationale dag tegen antisemitisme is dus gekozen naar aanleiding van deze gebeurtenis in 1938.
- Hoe wordt deze gebeurtenis genoemd?
- 2p 23 In nazi-Duitsland werden zowel arische als niet-arische geestelijk gehandicapten en psychiatrische patiënten zonder pardon vermoord. Dit gebeurde in inrichtingen. Zo'n inrichting kreeg eerst een nationaal-socialistische directeur. Daarna moest het hele personeel lid worden van de NSDAP. Uit het hele land werden patiënten naar de inrichtingen gebracht. Zij werden na aankomst meteen gedood. Hieronder staan vier begrippen die horen bij het nationaal-socialisme:
- 1 censuur
  - 2 gelijkschakeling
  - 3 propaganda
  - 4 rassenwetten
- Welke **twee** begrippen passen bij de tekst? Schrijf alleen de nummers op.

bron 9

Een herdenkingsbord uit Nederland (1918):

Toelichting

Bovenaan staat: Revolutie november 1918

In het midden: De Oranjeboom (= symbool voor het koningshuis)

Links: een rode vlag en een demonstratie van arbeiders

Rechts: een rood-wit-blauwe vlag met het Nederlandse leger

Onderaan staat: 'Er is in't land geen groter kwaad, dan dat de één den ander slaat.'

bron 10

Hitler beschrijft in zijn boek *Mein Kampf* zijn reactie op het nieuws van de wapenstilstand in 1918:

Ik lag in het ziekenhuis na een gasaanval toen het nieuws kwam. Het werd zwart voor mijn ogen. Ik wankelde terug naar de slaapkamer, drukte mijn hoofd in een kussen en huilde voor het eerst sinds de begrafenis van mijn moeder. In de dagen daarna begreep ik dat het Duitse leger niet echt had verloren, maar slachtoffer was geweest van verraad.

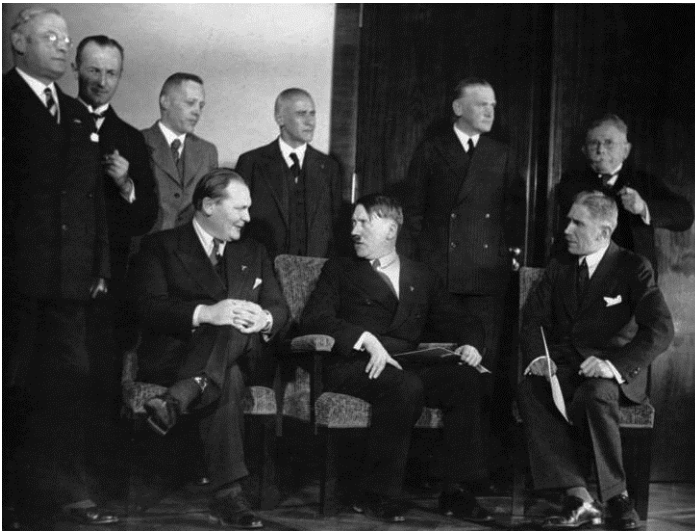
bron 11

Een tekst uit het boek *Mein Kampf* van Hitler (1924):

Als wij werkelijk de grote historische taak van ons volk willen vervullen, moeten we de buitenlandse politiek van Duitsland veranderen. Wij moeten ons volk redden van ons te kleine leefgebied. We moeten een goede verhouding bereiken tussen het aantal inwoners en de akkers die ons kunnen voeden.

bron 12

Een foto in een krant met de nieuwe machthebbers in Duitsland:

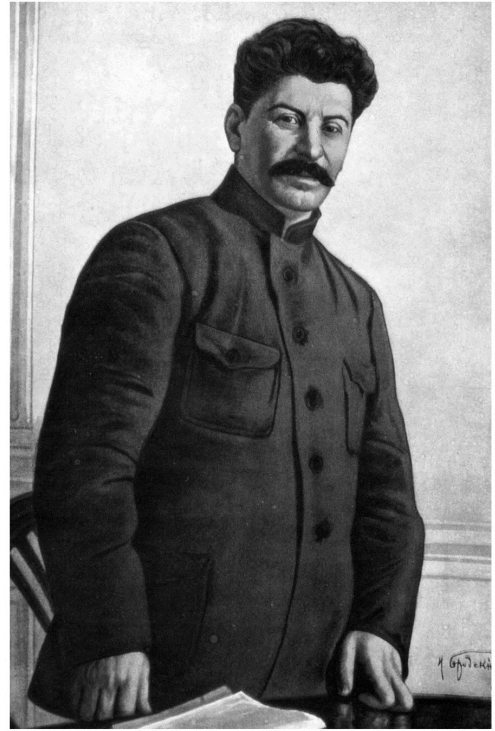

Toelichting

zittend van links naar rechts: minister Göring, rijkskanselier Hitler en minister Von Papen

bron 13

Vier verschillende versies van één afbeelding van leiders van de Sovjet-Unie:

bron 14

Een gevangene die de taak had dwangarbeiders te bewaken, spreekt hen toe (1936):

Jullie willen graag minder hard werken? Omdat jullie allemaal lid waren van de Communistische Partij? Ik was vroeger een rijke boer met veel grond, tot die grond mij werd afgenomen door de Partij. In 1929 kwamen leden van de Partij mij oppakken. Jullie gooiden mij en mijn kinderen in een kamp. Toen zeiden de Partijleden: "Het moet van de Communistische Partij." Nou, nu mogen jullie hier hard gaan werken. Ook dat moet van de Communistische Partij!

Door de tijd heen

- 2p 24 Hieronder staan vijf gebeurtenissen in Duitsland in de periode 1918-1939:
- 1 Duitsland moet beginnen met het betalen van herstelbetalingen.
  - 2 Duitsland wordt lid van de Volkenbond.
  - 3 Het Dawesplan wordt in Duitsland ingevoerd.
  - 4 Hitler pleegt een mislukte staatsgreep.
  - 5 Oostenrijk wordt toegevoegd aan het Duitse Rijk.
- Zet de vijf gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 15.

- 1p 25 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die te maken hebben met de Tweede Wereldoorlog. Deze gebeurtenissen staan al in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

- 1 Nederland mobiliseert het leger.
- 2 Duitsland valt Nederland binnen.
- 3 Nederland capituleert.
- 4 Nederland is een bezet land.
- 5 De Februaristaking vindt plaats.

Op welke plaats hoort de gebeurtenis uit de bron te staan?

- A tussen gebeurtenis 1 en 2
- B tussen gebeurtenis 2 en 3
- C tussen gebeurtenis 3 en 4
- D tussen gebeurtenis 4 en 5

Gebruik bron 16.

- 1p 26 De poster is gemaakt tijdens een militaire aanval.
→ Onder welke naam staat deze aanval bekend?

- 1p 27 Rooms-katholieke kerkleiders in Nederland gaven kritiek op sommige maatregelen van de Duitse bezetter. De Duitsers waren niet blij met deze kritiek. Toch besloten ze om in de eerste jaren van de bezetting de hoogste kerkleiders niet gevangen te zetten.
→ Geef een verklaring waarom de Duitse bezetter besloot om de hoogste kerkleiders niet gevangen te zetten.

2p 28 De Duitse bezetter besloot in 1943 om alleen nog maar distributiebonnen uit te geven aan personen die de bonnen zélf kwamen ophalen. Dit besluit leverde problemen op voor onderduikers.

→ Leg uit waarom dit besluit problemen opleverde voor onderduikers.

Doe dat door

- eerst duidelijk te maken **waarvoor** een burger distributiebonnen nodig had
- en daarna aan te geven **waardoor** dat besluit juist problemen opleverde voor onderduikers.

1p 29 Sommige Nederlandse burgemeesters die tegen het nationaal-socialisme waren, kozen er tijdens de Tweede Wereldoorlog voor om tóch in functie te blijven. Tijdens een discussie beweert iemand dat hij het **goed** vindt dat deze burgemeesters tóch in functie bleven.

→ Geef een politiek argument waarom iemand het goed vindt dat deze burgemeesters tóch in functie bleven.

Doe het zo:

Goed om in functie te blijven, want ... (geef een politiek argument).

Gebruik bron 17.

2p 30 De toespraken zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog gehouden door politieke leiders van landen. Hieronder staan de namen van zes politieke leiders:

- Churchill
- Gorbatsjov
- Kennedy
- Lenin
- Roosevelt
- Stalin

→ Geef per toespraak de naam van de politieke leider die de toespraak hield. **Let op!** Elke naam mag maar één keer gebruikt worden. Er blijven drie namen over.

Doe het zo:

Bij toespraak 1 hoort ... (vul een naam in).

(doe hetzelfde voor toespraak 2 en 3)

Gebruik nogmaals bron 17.

1p 31 Zet de toespraken in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ... en ten slotte ... (vul alleen nummers in).

Gebruik bron 18.

1p 32 Op 15 augustus 1945 gingen de Japanners zich anders gedragen, zoals uit de bron blijkt.

→ Welk besluit van de Japanse regering verklaart het veranderde gedrag?

bron 15

Een bekendmaking van koningin Wilhelmina:

Nu het voor mijzelf en voor mijn ministers onmogelijk is om Nederland in alle vrijheid te besturen, is het harde, maar noodzakelijke besluit genomen om de regering te verplaatsen naar het buitenland. Wij hopen op een zo spoedig mogelijke terugkeer.

bron 16

Een Britse poster (1940):

Toelichting

Op de poster staat in het Engels: Laat Hitler aan mij over jongen. Jij zou eigenlijk niet in Londen moeten zijn.

bron 17

Hieronder staan drie onderdelen van toespraken van politieke leiders tijdens de Tweede Wereldoorlog:

toespraak 1:

Kameraden, mannen van het Rode Leger en onze broeders en zusters. De herdenking van de Revolutie vindt dit keer plaats onder moeilijke omstandigheden. Doordat we kort geleden zijn aangevallen door Duitsland hebben we tijdelijk een aantal gebieden verloren. Dus dood aan de aanvallers! Onder de vlag van Lenin strijden we voor de overwinning!

toespraak 2:

Gisteren is ons land aangevallen. Door deze onverwachte Japanse aanval hebben wij grote schade geleden aan onze marineschepen in Pearl Harbor. Helaas zijn er ook veel mariniers gesneuveld. Met het vertrouwen in ons leger en de vastberadenheid van ons volk zullen we overwinnen!

toespraak 3:

De capitulatie van België heeft ons leger in grote moeilijkheden gebracht. Maar ook al zijn veel landen door de nazi's bezet, of bijna bezet, wij zullen niet opgeven. We zullen ons eiland verdedigen, we zullen vechten op zee, we zullen vechten op het strand, we zullen vechten in de straten. We zullen ons nooit overgeven!

bron 18

Enkele dagen ná de atoombommen op Japan schrijft een Nederlander in een kamp in Indonesië het volgende over het gedrag van de Japanners:

15 augustus 1945

Vandaag zagen we een merkwaardige verandering in het gedrag van de Japanners. Een Japanner heeft de Japanse vlag naar beneden gehaald. 's Ochtends moesten we ons allemaal melden om te werken. Maar plotseling kregen we te horen dat we die dag vrij kregen. De Japanners noemden die dag een treurdag.

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 19.

- 2p 33 In welke **twee** onderdelen over de Hongaarse opstand is propaganda voor de Sovjet-Unie te herkennen? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 20.

- 1p 34 De tekening is bedoeld als waarschuwing.
Voor welke landen is de waarschuwing bedoeld? En welke boodschap is in de afbeelding te herkennen?

	de waarschuwing is bedoeld voor:	boodschap:
A	Oost-Europese landen	communisten overwinnen alles
B	Oost-Europese landen	de kapitalisten vormen een bedreiging
C	westerse wereld	de communisten vormen een bedreiging
D	westerse wereld	kapitalisten overwinnen alles

- 1p 35 Sommige Nederlanders maakten in de jaren zestig bezwaar tegen de Duitser Claus als echtgenote van de toekomstige koningin Beatrix.
→ Geef een historische verklaring voor hun bezwaar.
- 2p 36 Andere Nederlanders waren het niet eens met de bezwaren tegen de Duitser Claus als echtgenote van de toekomstige koningin Beatrix. Zij wezen erop dat Nederland inmiddels op veel gebieden met West-Duitsland samenwerkte, zoals in een militair bondgenootschap en in een economische organisatie.
→ Noem de naam van het militaire bondgenootschap en van de economische organisatie.

Doe het zo:

militair bondgenootschap: ... (noem het bondgenootschap)

economische organisatie: ... (noem de organisatie)

Gebruik bron 21.

- 1p 37 Welk begrip hoort bij de bron?
- A jongerencultuur
  - B kiesrecht
  - C toenemende consumptie
  - D Tweede Feministische Golf

bron 19

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal vijf onderdelen over de Hongaarse Opstand (1956):

onderdeel 1

Foto van een etalage in Boedapest, uit een Hongaarse krant:

Toelichting

Op het raam staat: "Russen ga naar huis!"

onderdeel 2

Uit een rapport van de Verenigde Naties:

Soms moesten soldaten uit de Sovjet-Unie hun tanks verlaten om wegversperringen op te ruimen. Op deze momenten konden vrijheidsstrijders de soldaten aanvallen.

onderdeel 3

Ooggetuigenverslag van een toerist uit de Sovjet-Unie:

Plunderende mensen maakten de hoofdstad van Hongarije onveilig. Maar de Hongaarse arbeiders verdreven deze opstandelingen en herstelden de orde. Tanks uit de Sovjet-Unie hielpen de arbeiders door de loop van hun kanonnen te richten op de opstandelingen.

onderdeel 4

Uit een pamflet:

Wij hebben vertrouwen in u, onze Hongaarse leider. Zorg ervoor dat we u blijven vertrouwen. Dat kunt u doen door ervoor te zorgen dat het leger van de Sovjet-Unie vertrekt uit ons land.

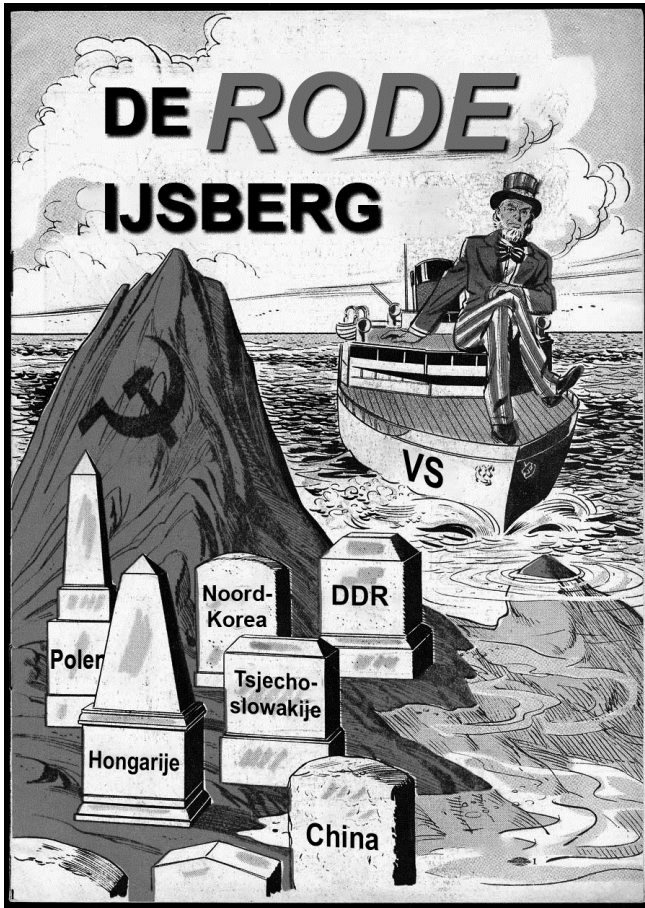
onderdeel 5

Een artikel uit een Nederlandse krant met de titel *De leugenpers*:

Er worden leugens verteld over de Sovjet-Unie. Bijvoorbeeld dat de Sovjet-Unie verantwoordelijk is voor het gooien van giftige brandbommen op de Hongaarse hoofdstad en dat de Sovjet-Unie ervoor zorgt dat de Hongaarse hoofdstad geen voedsel krijgt. De waarheid is dat de Hongaarse hoofdstad niet gebombardeerd is, dat de Russen eerlijk vchten, zonder wreed te zijn en dat de regering van de Sovjet-Unie juist wél voedsel heeft gestuurd naar Hongarije.

bron 20

Tekening uit een stripboek met de titel *De rode ijsberg* (1960):

Toelichting

Op de boot staat: VS (= Verenigde Staten).

Op de rode ijsberg staat het symbool van de Sovjet-Unie.

Op de stenen zijn de volgende landen genoemd: Polen, Noord-Korea, DDR, Tsjecho-Slowakije, China en Hongarije.

bron 21

Een brief aan de ministerraad (1973):

Zeer Geachte Mevrouw, Zeer Geachte Heren,

Wij willen dat u snel een nationale organisatie opricht om de verhouding tussen vrouwen en mannen te verbeteren. Wij verwachten van de ministerraad dat u ons gaat ondersteunen en samen met ons strijdt tegen de discriminatie van de vrouw.

Met de meeste hoogachting,

MVM (Man Vrouw Maatschappij)

Door de tijd heen

- 2p **38** Hieronder staan vijf belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van de staatsinrichting van Nederland:
- 1 invoering van de vrijheid van onderwijs
  - 2 invoering van het actief kiesrecht voor vrouwen
  - 3 invoering van het Kinderwetje van Van Houten
  - 4 invoering van het recht op werk
  - 5 invoering van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging
- Zet de vijf gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).
- 2p **39** In de periodes 1965-1970 en 1985-1990 wordt in Nederlandse kranten veel geschreven over Tsjecho-Slowakije, een land in Oost-Europa.
- Noem per periode een historische gebeurtenis die verklaart waarom er in die periode veel over Tsjecho-Slowakije geschreven werd.
- Doe het zo:*
1965-1970: ... (noem een historische gebeurtenis)
1985-1990: ... (noem een historische gebeurtenis)

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

2p 40 Iemand beweert dat veel mensen in Europa in de periode 1989-2001 optimistisch waren over de toekomst, maar dat het optimisme vanaf 2001 verdween.

→ Geef een historische verklaring voor het optimisme vanaf 1989.

→ Geef ook een historische verklaring waardoor het optimisme vanaf 2001 verdween.

Doe het zo:

optimisme vanaf 1989: ... (geef een verklaring)

het verdwijnen van het optimisme vanaf 2001: ... (geef een andere verklaring)

1p 41 Hieronder staan drie grondwetsartikelen uit drie periodes:

– 1948: Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen.

– 1963: Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit Nederland, Suriname en de zes eilanden van de Nederlandse Antillen.

– 2010: Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit Nederland en drie eilanden van de Nederlandse Antillen.

Uit de drie artikelen blijkt een ontwikkeling.

Welke ontwikkeling blijkt uit de drie artikelen?

A afname van het aantal satellietstaten

B dekolonisatie

C ontzuiling

D toename van het aantal gastarbeiders

1p 42 Welke Nederlandse politieke leider wordt vaak een populist genoemd?

A A. Jacobs

B H. Colijn

C P. Fortuyn

D W. Drees

- 1p 43 Een rooms-katholieke onderwijsorganisatie vierde in 2016 haar 100-jarig bestaan. Er zijn 68 scholen lid van deze organisatie. Er werd ter ere van het jubileum een speciale kerkdienst gehouden.

Hieronder staan twee beweringen:

bewering 1: De oprichting van de organisatie past bij een kenmerk van Nederland honderd jaar geleden.

bewering 2: Feesten worden tegenwoordig steeds minder vaak met kerkdiensten gevierd.

Welk begrip past bij bewering 1 en welk begrip past bij bewering 2?

	bewering 1	bewering 2
A	democratisering	emancipatie
B	democratisering	secularisatie
C	verzuiling	emancipatie
D	verzuiling	secularisatie

Gebruik bron 22.

- 1p 44 Iemand beweert dat Nederlanders voordeel hebben van het lidmaatschap van de Europese Unie.

→ Geef, met behulp van de bron, één argument waaruit blijkt dat de bewering juist is.

bron 22

Kosten voor mobiel bellen vanuit Nederland naar het buitenland (2017):

mobiel bellen naar:	kosten per minuut:
Australië	1,02
België	0,23
Duitsland	0,23
Ghana	1,27
Marokko	1,02
Polen	0,23

Toelichting

Alle bedragen zijn in euro's.

Door de tijd heen

Gebruik bron 23.

2p 45 Hieronder staan zeven titels:

- 1 Auschwitz
- 2 de Berlijnse Muur
- 3 de Dodendraad
- 4 gevangenenkamp opgezet na de aanslag op 11-9
- 5 het IJzeren Gordijn
- 6 Pools-Duitse grens
- 7 Westerbork

→ Geef per foto aan welke titel daarbij hoort. **Let op!** Elke titel mag maar één keer worden gebruikt. Er blijft één titel over.

Doe het zo:

Bij foto a hoort titel ... (vul nummer in).
(enzovoort tot en met foto f)

Gebruik nogmaals bron 23.

2p 46 Zet de zes foto's in de juiste volgorde, van vroeger naar later. **Let op!** Eén foto staat al op de juiste plaats.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna ..., **vervolgens letter e**, daarna ... en ten slotte ... (vul alleen de ontbrekende letters in).

bron 23

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal zes foto's (a tot en met f) van grenzen en hekwerken.

foto a

Het weghalen van een slagboom bij een grens tijdens de Blitzkrieg:

foto b

Er wordt een grens gebouwd om het vertrek van mensen uit de DDR tegen te houden:

foto c

Een grens voorzien van elektrische hoogspanning tussen Nederland en België:

foto d

Een hekwerk om terroristen niet te laten ontsnappen:

Toelichting

Op de wachttorenen hangt de vlag van de Verenigde Staten.

foto e

De aanleg van de grens tussen Tsjecho-Slowakije en de BRD:

foto f

Prikkeldraad rondom een vernietigingskamp:

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.